

(ג' רבעי מיל) אחרי השקיעה אע"פ שזמן בין השמשות הוא שיעור מהלך שלשת רבעי מיל, וע"כ שחוששים שמא איננו יודעים מתי השקיעה".

ובמוצאי תענית שמקדימים להתפלל ערבית, חוזר וקורא קריאת שמע תיכף לאחר התפילה. וכן בשנים קודמות שהיו מתפללים ערבית כליל שבת עשרים דקות לאחר השקיעה, היה קורא בק"ש על המיטה את שלש פרשיות ק"ש [כיום גם כליל שבת מתפללים בבית מדרשו חצי שעה לאחר השקיעה].

ש: כמה זמן חשיב 'סמוך' לזמן ק"ש של ערבית שאסור להתחיל לאכול (רל"ה, ב). האם כיון שמנהגנו לקרוא ק"ש רק חצי שעה לאחר השקיעה, א"כ האיסור הוא סמוך לזמן זה, כלומר מהשקיעה בלבד.

ת: אי אפשר לסמוך על זה לאכול עד השקיעה. צריך לחשוש שזמן מעריב הוא קודם, עשרים דקות לאחר השקיעה. [ואכן, במוצאי תענית מקדים רבינו להתפלל עשרים דקות לאחר השקיעה].

ש: לפ"ז אסור לאכול כעשר דקות לפני השקיעה.

ת: נכון.

ש: לפ"ז גם סעודה שלישית אסור להתחיל לאכול כעשר דקות קודם השקיעה.

ת: יכול להעמיד שומר (מ"ב רל"ה, י"ח) כ.

כ. וכשאוכל יחד עם בני ביתו א"צ שומר דרכים. מדברי אהרדי ע"י להלן (ד', א') שנתבאר בהרחבה.

אפיקומן גזרו חכמים לאוכלו קודם חצות דוקא, וכ"מ מדברי השו"ע שם [נ"כ הבה"ל שם]. וא"כ לדבריהם אסור להתנות שאכילת האפיקומן תהיה לאחר חצות, כדי שלא לעבור על תקנת חכמים שאסרו לכו"ע אכילתו לאחר חצות. וע"ע משנ"ת בהרחבה בענין זה לקמן ט', א'.

ק"ש - קודם צאת הכוכבים

רש"י ד"ה עד סוף "לפיכך הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו וכו'. ולפיכך חובה עלינו לקרותה משתחשך. ובקריאת פרשה ראשונה שאדם קורא על מיטתו יצא". תוס' חולקים על רש"י בתרתי:

א] בקריאת שמע על המטה לא יצא ידי חובה.

ב] לדינא קי"ל דזמן ק"ש של ערבית הוא קודם צאת הכוכבים כאידך תנאי דפליגי אתנא דמתני'. אמנם בשו"ע (רל"ה, א') פסק דאם קרא קודם צאת הכוכבים חוזר וקורא אותה בלא ברכות, ודלא כתוס' יט.

זמן צאה"כ - למעשה

למעשה נוהג רבינו שליט"א להחשיב זמן צאת הכוכבים חצי שעה לאחר השקיעה [מלבד במוצאי שבת שמחמיר - בעשיית מלאכה בלבד - עד זמן רבינו תם]. שמא איננו בקיאים בזמן שקיעת החמה - והשקיעה האמיתית היא לא זו הנראית לעינינו כאשר מתכסה גלגל החמה.

וביאר רבינו: "הרי לא יעלה על הדעת לעשות מלאכה בצאת השבת 13.5 דקות

יט. וכתב המשנ"ב שם ס"ק ו' דמעיקר הדין לא יצא קודם צאת הכוכבים.